De Vrijheid Oisterwijk

Kerkeind 54,

Begijnhofstraat 2A-4A, 5061EA

De conventualen van het klooster Catharinenberg verkavelden, zoals gezegd, hun koolhof toen de Vrijheid een korte tijd van grote bloei meemaakte. Er ontstonden een zestal bouwterreinen met een frontbreedte van 40 voet, welke alle op 11 april 1511 tegen een cijns van 20 stuiver, op Pasen te voldoen, uitgegeven zijn. De zusters begonnen met de uitgifte van het meest zuidelijke terrein Het op een na laatste bevond zich daar waar aan de westzijde van de Begijnhofstraat in de jaren ’70 van deze eeuw een huis werd gezet op een stuk langdurig braakliggende grond. Hier wordt erover uitgeweid.

Kerkeind 54,

Begijnhofstraat 2A-4A, 5061EA

De conventualen van het klooster verkavelden, zoals gezegd, hun koolhof toen de Vrijheid een korte tijd van grote bloei meemaakte. Er ontstonden een zestal bouwterreinen met een frontbreedte van 40 voet, welke alle op 11 april 1511 tegen een cijns van 20 stuiver, op Pasen te voldoen, uitgegeven zijn. De zusters begonnen met de uitgifte van het meest zuidelijke terrein Het op een na laatste bevond zich daar waar aan de westzijde van de Begijnhofstraat in de jaren '70 van deze eeuw een huis werd gezet op een stuk langdurig braakliggende grond. Hier wordt erover uitgeweid.

Bij de uitgifte werd het erf verkregen door Vrank, de zoon van wijlen Huibert Peter Huiben[1]. Hij wordt ook Frank Fessen genoemd[2] en Frank Hubrechts[3]. Hij bouwt een huis waaruit hij op 19 augustus 1517 een cijns van een rijnsgulden belooft te betalen aan Jan Henrik Wouters[4]. Tesamen met Henrik Wouters en Andries Aart Nulants verbindt Frank als deken van de *'bruerscappe'* van Sint-Kathelijn zijn huis *'after der kercke'* voor de betaling van een cijns van 20 stuiver op 19 februari 1518[5]. Deze cijnzen ten bedrage van drie gulden rusten nog op het huis in de Torenstraat in 1532 wanneer Frank nog een gulden belooft aan Jan Cornelis Janssen die Bie[6]. Een van die cijnzen is in 1536 in handen van de kinderen van Jan Goyaart Wouters. Jans zonen Adriaan en Jan alsmede Jan Gerits als man van Jenneken en Boudewijn Mijs als man van Geertruid, dochters van Jan Goyaarts, hebben die op 9 februari 1536 overgedragen aan Joost Daniëls ten behoeve van de kerk van Enschot[7].
Van Vrank Huibert Fessen kennen we twee zonen: Huibrecht die in 1540 wordt genoemd als man van Joost,

1 Otw,R.215,12;
2 sH,R.1283,505;
3 Otw,R.231,54;
4 Otw,R.221,33;
5 Otw,R.222,5v;
6 sH,R.1313,228v, d.d. 21 april 1532; deze cijns wordt op 18 september 1591 gekocht door Cornelis Cornelis Huijbers: sH,R.1431,622;
7 Otw,R.240,30;

dochter van Cornelis Janssen[8] en Jan die het ouderlijk huis heeft geërfd en in 1557 al niet meer in leven is[9]. Jans zoon Cornelis heeft op 26 juli 1557 zijn recht op een-derde van het ouderlijk huis overgedragen aan de man van zijn zuster Anna Jan Elen Janszoon[10]. Jan als man van Anna en Eerken, dochter van Jan Frank Fessen, hebben het huis achter de kerk op 7 maart 1558 verkocht aan Joachim de Brouwer, wiens vader Jacob Jans de Brouwer in 1511 ook een stuk grond van de zusters had verworven[11].
Op 18 september 1591 verwerft Cornelis Cornelis Huybers in Den Bosch de cijns die Frank Fessen in zijn tijd beloofde aan Jan de Bye[12]. Mogelijk was Cornelis toen al eigenaar van het erf. Op 12 november 1627 heeft Cornelis als weduwnaar van Margriet, dochter van Antonis Nauwen, afstand gedaan van de tocht in een huis met hofstad, grond, hof en een zesterzaad land achter de kerk ten behoeve van Jan Jansen van Beyeren als natuurlijke zoon van Magdalena, de enige dochter van Cornelis, zodat die het goed ten cijns heeft kunnen uitgeven, voor de ene helft aan de altarist heer Henrik van Heze, beter bekend als heer Henrik Hesius, en voor de andere helft aan Aleidke, dochter van Adriaan Peter Wagemakers. De cijns is zeven-en-een-halve carolusgulden, te betalen op de feestdag van Sint-Philips en Jacob apostelen, dat is 1 mei. Dit goed lag ten zuiden van de gemene heerbaan en ten noorden van de Torenstraat, dat wil zeggen achter het hier besproken erf[13]. Vermoedelijk maakte dit erf er zelfs deel van uit[14].
Op 17 mei 1626 was heer Henrik Adriaans van Heze door heer Jan de Weer, heer Goyaart Henriks van Gorchom, heer Everaart Henricx en heer Henrik Goyaarts, de priesters welke nog in Oisterwijk vertoefden, en tevens optraden voor de pastoor, aangenomen tot hun medebroeder en altarist[15]. Hij ging het altaar van Sint-Huibert en Sint-Jacob bedienen. Tot het kopen van een eigen huis kwam hij waarschijnlijk als gevolg van het overlijden van zijn vader[16]. Ook na de voor de katholieken zo ongunstige val van Den Bosch in 1629 en de Vrede van Münster in 1648 is heer Henrik hier denkelijk blijven wonen. Volgens de rekeningen van de staatse rentmeester over de aangeslagen geestelijke goederen beurde hij in 1659 nog de helft van de inkomsten van genoemd altaar, alsook die van de kapel in Udenhout[17]. Zijn nalatenschap ging voor de ene helft naar zijn zuster Aaltje, de vrouw van Gerrit Jans van de Ven, en voor de andere helft naar de kinderen van zijn broeder Lambert. Op 27 april 1662 hebben Corstiaan, Adriaan, Hendrik, Peter en Geertruid, kinderen van Lambert Ariens van Hees, Adriaan Arien Henricx als man van Margreta en Jan Ariens Hamers als man van Maaike, dochters van Lambert van Heze als gerechtigd voor de ene helft en Gerrit Jan van de Ven als man van Aaltje, gerechtigd voor de andere helft, verkocht aan Frans Antonis Jans de Loos: een woonhuis, schop en hof in zijn hagen gelegen bij de kerk[18]. Bedoeld is het hier besproken huis. Ten behoeve van de weduwe Gielis de Weer dragen ze de secretaris Abraham Verster tezelfdertijd de onbedeelde helft van een huiske met zes roeden hof bij de kerk en een hofstad met hof van 35 roeden over[19].
Frans de Loos bezat in Oisterwijk meerdere huizen. Omdat hij kinderloos sterft, moet Cathalijn Cluytmans, zijn weduwe, de nalatenschap laten schatten. Wanneer dat op 27 juni 1691 gebeurt behoort daartoe ondermeer de helft in het huis dat besproken is onder Kerkeind 58. In een hof van 30 roeden en in het hier besproken huis met bakhuis en hof van zes roeden[20]. Cathelijn behoudt dit huis tot haar dood in 1695[21]. Het is dan 250 gulden waard. Op 17 januari 1696 hebben Thomas Jans de Loos, zijn oomzegger Hendrik, de zoon

8 Otw,R.244,30;
9 Otw,R.261,68v;
10 Otw,R.261,68v;
11 Otw,R.262,14;
12 sH,R.1431,622;
13 sH,R.1539,61;
14 sH,R.1502,101;
15 Otw,R.320,92;
16 Otw,R.324,9v;
17 C.3621,82; C.3631,80v;
18 Otw,R.356,54v;
19 Zie onder Kerkeind 58;
20 Otw,R.401,146v;
21 Otw,R.403,93;

van Jan van Riedijck uit Elisabeth, dochter van Jan de Loos, Otto en Elisabet, kinderen van Jan Jan Marcelissen van Vaerle bij Maria, dochter van Antonis de Loos en hun zwager Engelbert van Ophuysen als man van Johanna van Vaerle, Jacob en Antonie, zonen van Hendrik de Loos en Adriaan en Catharina, de kinderen van Adriaan van Dorst bij Elisabeth, dochter van Hendrik de Loos, als erfgenamen van Frans de Loos, en voorts Willem en Joost, zonen van Jan Cluytmans, met hun zuster Anneken, de weduwe van Lambert Jacobs van Os en hun zwager Willem Peter Harewassers als man van Maria, alsmede Jenno, dochter van Jacobus van der Straaten bij Margriet Cluytmans, en haar broeder Jacobus, als erfgenamen van Cathalijn Cluytmans, het woonhuis met schop en hof in zijn hagen gelegen bij de kerk, tussen het erf van Dominicus Adriaans en dat van Simon Jan Emmen, met een stuk akkerland van twee-en-een-halve lopense in Den Bijgaard waaruit jaarlijks drie stuiver en drie oord gaat aan de Heer van Asten, overgedragen aan Wouter Jan Emmen ten behoeve van diens zoon Antonie[22]. Deze heeft het huis tussen het Torenstraatje en de Hoogstraat op 10 maart 1706 overgedragen aan Adriaan van Dal[23]. Wanneer diens erven het huis op 16 december 1735 overdragen aan Gerardus van Asten rust er nog een hypotheek op van 300 gulden ten behoeve van Wouter Jan Emmen[24].
Door zijn huwelijk met Anna Catharina van Dal was Gerrit van Asten een schoonzoon van Adriaan van Dal. Gerrit heeft het huis achter de kerk verhuurd. In 1736 wordt Jan van Heessel als huurder ervan vermeld[25], tien jaar later Cornelis van Groeningen[26], in 1751 Cornelis Couwenberg[27], in 1756 Isaac Leydekker[28]. Op 19 juni 1736 vroeg Gerardus van Asten, koopman in wijnen te Oisterwijk, de beurs welke door doctor Rombout Rombouts werd gesticht voor zijn zoon als naast van den bloede van de stichter. De Hoog Mogende Heren in Den Haag beschikken evenwel afwijzend op het verzoekschrift *'vermits de adressanten zijn van Roomsche religie'*[29]. Desalniettemin heeft de zoon gestudeerd en op 10 maart 1766 verschijnt hij als de eerwaarde heer Johannes Gerardus van Asten met een procuratie van zijn moeder, juffrouw Anna Catharina van Dal, weduwe van Gerardus van Asten, voor schepenen van Oisterwijk voor de overdracht van het hier besproken huis, dat mondeling was verkocht aan *'Martinus'* Simons[30]. Onder invloed van het kerkelijk gebruik tot latiniseren noemde de eerwaarde heer de jood met wie hij had gehandeld Martinus, in feite heette hij Marten. Deze Marten is op 24 juni 1810 op de joodse begraafplaats begraven[31]. Marten heeft Duifje Samson als zijn weduwe achtergelaten. Op 26 september 1811 is zij te Amsterdam gestorven. Het huis versterft daardoor op Duifjes broeders. Op 21 oktober 1811 hebben Abraham Samson, koopman te Alphen en Machiel Samson, kruier te Amsterdam, ook handelend voor hun broeders Marcus en Emmanuel Samson het huis aan het Kerkeind, genummerd 41, met anderhalve lopense grond, verkocht aan Johannes Schoenmakers, landbouwer te Heukelom[32]. Ook dan is het huis nog bezwaard met een kapitale som van 300 gulden, welke dan een tegenwaarde hebben van 690 frank. Die vordering is dan bezit van Hendrikus van Opzeland te Nieuwkuik en van Walterus Emmen, de nazaat van Wouter Jan Emmen. Toen zij hun huis pas in eigendom hadden, hadden Marten en Duifje meerdere huurders in huis, zoals Carel Fredericks[33], de weduwe van Bartholomeus Vrinds en Salomon Simons[34]. Het huis dat op 21 oktober 1811 ten overstaan van notaris Cornelis Bolsius aan Johannes Schoenmakers werd overgedragen is door deze nagelaten aan zijn dochter Petronella. Deze Petronella is in 1825 als dienstbode woonachtig te Udenhout. Op 8 augustus van

22 Otw,R.403,111;
23 Otw,R.407,191v;
24 Otw.R.487,193; De familie van Asten heeft bezuiden de landsgrens hun heil gezocht en ging daar tot de adelstand behoren.
25 GA 260;
26 GA 262;
27 GA 263;
28 GA 264;
29 A. van der Does de Willebois,*Studiebeurzen IV*,392;
30 Otw,R.425,42;
31 Otw,R.833, d.d. 26 juli 1810;
32 Otw, N.5338,44; GA 239,44;
33 *Anderhalve eeuw in Oisterwijk*,213;
34 GA 265 en 266;

dat jaar heeft zij haar huisje met aangelegen hof ter grootte van drie roeden en 31 el, bezwaard met een rente van zeven gulden aan Hendrik van Opzeland en een van vijf gulden aan Wouterus Emmen overgedragen aan Godefridus Dankers, koopman te Tilburg[35]. Godefridus Dankaarts schijnt zich vervolgens als winkelier te Oisterwijk gevestigd te hebben. Op 16 december 1825 ruilt hij zijn huis achter de kerk met de dagloners Johannes en Maria van Baast tegen een ander huis aan het Kerkeind en een westelijk deel van de hof die de Van Baasten van hun ouders hadden geërfd[36]. Op 4 september 1833[37] wordt Johannes van Baast[38] de enige eigenaar van het huis[39].

Kerkeind 54	Oisterwijk,GA.87-98	oud 260-271
	eigenaars	*bewoners*
1736	Gerrit van Asten	Jan van Heesel
1741		
1746		Cornelis van Groeningen
1751		Cornelis Couwenberg
1756		Isaac Leydekker
1761	Marten Simons	Carel Fereriksz. en de wede Bartholomeus Vrinds
1766		Salomon Simons
1771		denselven
1776		
1781		
1786		
1791		deselve (4.0)

1400 reconstructie

1550 reconstructie

1832 kadaster F22/23

35 Otw,N.5332,64;
36 Otw,N.5353,203;
37 Otw,N.5375,46;
38 *Anderhalve eeuw in Oisterwijk*,114;
39 F 22: huis, erf (13); F 23: tuin (2).

1950 kadaster F1955

2023. kadaster E5744

overzicht

			KERKEIND 54
			tevoren K39 en 53
			Klooster Catharinenberg
2-4-1511	O,R.215,12r-4	*erf 40 voeten*	Frank Huibert Peter Huyben (Fessen)
21-4-1514	O,R.218,18v-3	*huis*	*stukje, 2 voet breed, bij zuidelijke erf*
			Jan z. Vrank Huibrecht Fessens
26-7-1557	O,R.261,68v	*huis*	Jan Elen Jans x Anna Jan Frank Fessen (en Eerken Jan Frank Fessen)
7-3-1558	O,R.262,14	*huis*	Joachim Jacob Jans de Brouwer
			Cornelis Cornelis Huybers x Margriet d. Antonis Nauwen
1627			Jan n.z. Jans van Beyeren bij Magdalena d. Cornelis Cornelis Huybers
			met erf westwaarts
31-1-1633	O,R.327,5v	*hofstad 40 ¾ R en huisje 6 R*	hr Henrik van Heze (Hesius) en Aleike d. Adriaan Peter Wagemakers
			zonder westelijk achtererf
27-4-1662	O,R.356,54v	*huis schop*	Frans Antonis Jans de Loos (+1691) x Cathalijn Cluytmans (+1695)
17-1-1696	O,R.403,111	*huis bakhuis 6 R*	Antonie z. Wouter Jan Emmen
10-3-1706	O,R.407,191v	*huis*	Adriaan van Dal
16-12-1735		*huis*	Gerardus van Asten x Anna Catharina d. Adriaan van Dal **K54**
15-7-1766	O,R.425,42	*huis*	Marten Simons (+ v.1811) x Lena Jacobs (+ 1796) x Duifje Samson (+ 1811 Amsterdam)
21-10-1811	N.5338,44	*huisje ½ L*	Johannes Schoenmakers **nr 41**
v1815		*huis ½ L*	Petronella Johannes Schoenmakers, dienstbode te Udenhout **nr 41**
8-8-1825	N.5352,64	*huisje 3 R 31 E*	Godefridus Dankers, koopmnan te Tilburg, winkelier te Oisterwijk
16-12-1826	N.5353,203	*huis 6 R 62 E*	Johannes (1795-1857) en Maria van Baast (1792-1862) **F.22/23**
4-9-1833	N.5375,46	*huis*	Johannes van Baast
1837			Hubertus van Lil
1841			Johannes van Baast
1862			Johanna Maria de Bresser
1872		*huis looierij*	Jan Thomas Habraken (1811-1886) *na 1877* **F.967;** *na 1881 met zuidelijk erf* **F.1030/1031**
1894		*huis looierij*	Martinus Habraken (1840-1930)
1930			gevoegd bij noordelijke erf K53

uit: www.devrijheidoisterwijk.nl 27-6-2023